

NEKI ITALIJANSKI POGLEDI NA LOGISTIKU¹⁾

Proces prilagođavanja logistike italijanske armije novim doktrinarnim postavkama o borbenim dejstvima u savremenim uslovima je u toku. Da bi logistika odgovorila savremenim zahtevima, Italijani smatraju da ona mora poprimiti izrazito dinamičan karakter, uz paralelno razvijanje operativne sposobnosti njenih kadrova. Ovakvo gledanje je, bez obzira na širinu koju je — kako se to tvrdi — dopuštao Pravilnik iz 1955 godine, i izazvalo reviziju koja je u toku. Nienu prvu etapu označila je pojava »Orijentacionog potsetnika o odrazu upotrebe atomskog oružja na logistiku« koji je objavljen 1957 godine, kao i veći broj njegovih daljih razrada i detaljsanja, uglavnom iz prošle godine. I dok je u 1958 godini težište revizije bilo na stvaranju pravila i uputstava, u 1959 godini ono je prebačeno na njihovo usvajanje, sprovođenje u život i proveravanje u praksi na raznim sektorima logističke organizacije, pri čemu je vođeno računa i o bitnim promenama u taktičkim shvatanjima i postavkama. Unoredo s tim nastavljen je rad na elaboratima i instrukcijama koji teoriski osvetljavaju pojedina pitanja iz logistike ili su sasvim praktičnog značaja. Konačan cilj svega toga, zaključuje se u izlaganju, je izdavanje novog pravilnika kojim bi se zamenio Pravilnik iz 1955 godine, a koji bi, ustvari, bio sinteza dosadašnjih napora kako na teoretskoj obradi problema tako i u njihovoj proveru i praksi mirnodopskih uslova života.

Osnovni elementi italijanske logističke organizacije, bilo u operativnoj ili terito-

rijalnoj zoni,²⁾ jeste logistički centar, koji odgovara primeni principa sigurnosti, gipkosti i manevra u atomskim uslovima i koji se ostvaruje rastresitim rasporedom — u odgovarajućoj zoni — materijala, sredstava i raznih službi (t. zv. mešovita struktura). On izvršava zadatke logističke podrške određenih jedinica, ali može i da potpomaže slične ustanove u blizini u izvršenju njihovog zadatka. Osnovna karakteristika logističkog centra jeste njegova sposobnost pružanja što potpunije logističke podrške. Postoje istureni i povučeni logistički centri. Istureni se javljaju kao organi za distribuciju najosnovnijih borbenih potreba, kao što su hrana, municija, gorivo, mine i sl., dok povučeni centri vrše složenije pozadinske funkcije.

Prema italijanskoj doktrini, logistički centar nije unapred formirana ustanova, već se stvara iz postojećih pozadinskih jedinica. Svaka sanitetska i intendantska jedinica, pokretna radionica i park sastoje se — zavisno od toga kome stepenu komandovanja pripadaju — od dva ili više jednakih delova, od kojih je svaki opremljen potpuno istom opremom. Ti se delovi nazivaju jezgrima, a svaki od njih može da samostalno funkcioniše i obavlja poslove predviđene logističkom službom. Kad se više takvih jezgra, razne logističke name- ne, objedini pod jedinstvenom komandom i rasporedi u određenoj zemljišnoj zoni, onda ona postaju logistički centar osposobljen za izvršavanje kompleksnih logističkih zadataka. Na taj način dobija se rastresit raspored logističkih ustanova na svim stepenima komandovanja i stvara se,

1) Na osnovu materijala objavljenog u člancima: »Panorama logistico«, u maju 1958, »I comiti di un reparto RRR a sostegno diretto«, di magg. Antonio Porcino, u septembru 1958, »Panorama logistico 1959« u junu 1959 — u italijanskom časopisu *Rivista militare*.

2) U logističkom smislu zemlja je pode- ljena na operativnu i teritorijalnu zonu. Operativna zona deli se dalje na zonu rasporeda operativnih jedinica prve linije, zonu pozadinskih službi prve linije i zonu pozadinskih službi. Ova poslednja raščlanjuje se dalje na isturenu zonu pozadinskih službi i povučenu zonu pozadinskih službi.

pre svega, zaštita od eventualnog napada atomskim oružjem, dok je u isto vreme zagarantovana i neprekidnost funkcionisanja logističkog aparata. Tako, naprimer, ako bi neki centar bio pogođen i paralisan atomskim udarom, onda bi se snabdevanje i ostali poslovi logističke podrške one jedinice ili taktičke grupe koja je bila vezana za pogođeni centar, odmah prebacili na susedni, najbliži logistički centar.

Komandant logističkog centra usklađuje razne aktivnosti unutar svog centra. On predviđa i sprovodi u život mere za odbranu i zaštitu centra u celini, brine se o organizovanju protivpožarne službe i hitne pomoći ranjenim pripadnicima centra i odgovoran je za disciplinu. Da bi uspešno mogao izvršiti svoje zadatke, komandant centra mora biti povezan radio i žičnom vezom kako sa pojedinim elementima unutar samog centra tako i sa pretpostavljenim organom logističke komande. Ujedno on mora raspolagati sopstvenim lakim i pokretljivim sredstvima za komandovanje.

Divizija naičešće deli svaku od svojih logističkih službi na tri jednaka dela, od kojih je svaki osposobljen za samostalno funkcionisanje. Oni obrazuju tri logistička centra u kojima su zastupljene sve službe. Takva podela odgovara i zahtevima taktičke upotrebe divizije, koja formira najviše tri taktičke grupe. Obično su dva logistička centra istaknuta, a treći je povučen. U svakom centru postoje, pored redovnih punktova za snabdevanje, i kompleti osnovnih borbenih potreba na motornim vozilima, koji se lako mogu decentralisati. Divizijski logistički centar obuhvata površinu od oko 40, a logistički centar isturene zone pozadinskih službi oko 60 kvadratnih kilometara; rastojanje između pojedinih elemenata koji sačinjavaju centar zavisi od zemljišta, mreže komunikacija i težine materijalnih sredstava. No, ne može se dozvoliti toliko rastresit raspored pojedinih elemenata da bi njihovo funkcionisanje i mogućnost komandovanja bili dovedeni u pitanje zbog zaštite od atomskog udara.

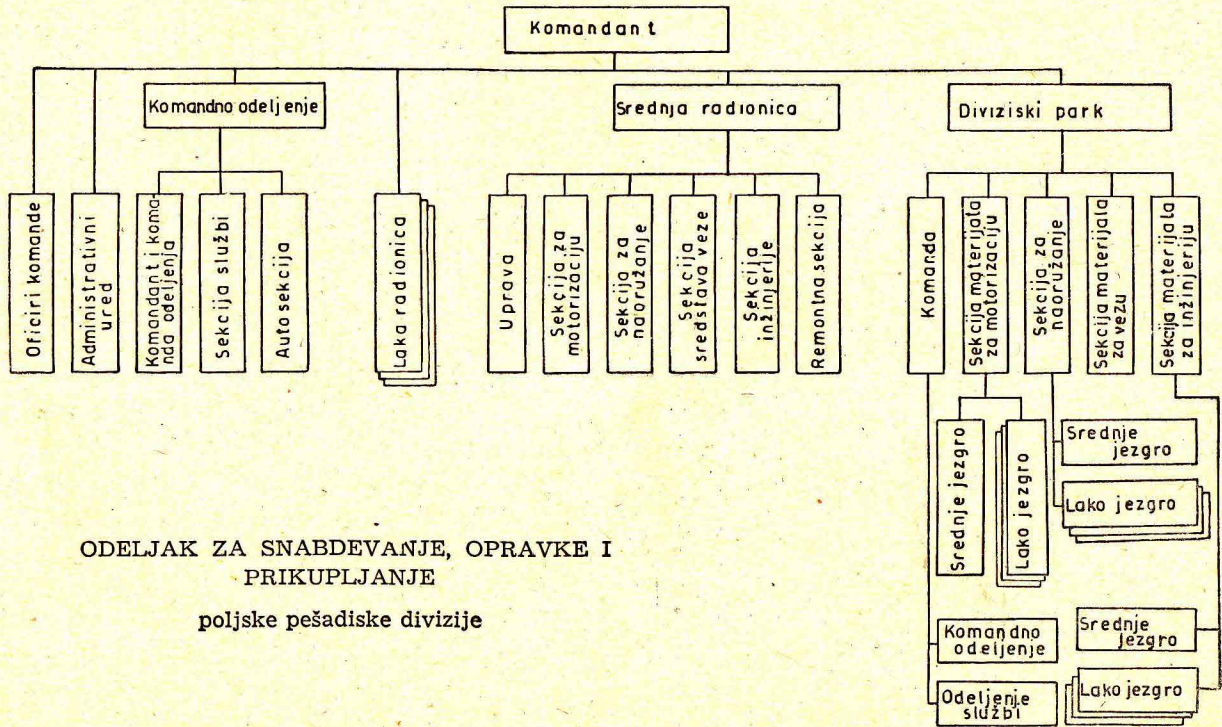
Težina svih rezervi u centru je različita i zavisi od toga na kom se stepenu komandovanja on formira. Pri tome važi pravilo da težina raste ukoliko se ide unazad. Tako je, naprimer, ukupna težina rezervi divizijskih logističkih centara manja od težine rezervi centara isturene zone pozadinskih službi, dok je težina rezervi centra povučene zone pozadinskih službi još veća nego kod centra isturene zone. Opiti su

pokazali da se, naprimer, u ofanzivnim dejstvima ukupan teret jednog centra isturene zone pozadinskih službi (čije su rezerve teže nego u diviziji) kreće oko 4.000 do 5.000 tona, kao i to da isturene centre isturene zone pozadinskih službi treba snabdeti rezervama materijala i hrane za 4 do 6, a ne za 2 do 4 dana kako je to sada bilo predviđeno.

U diviziji, a i u brigadi, postoji komandant jedinica službi kao disciplinski starešina. Njegove su dužnosti u miru: staranje o disciplini i obuci i kontrola kako službe izvršavaju zadatke dobijene od komandanta; u ratu — pored dužnosti koje vrši u miru — on je odgovoran za bezbednost, saobraćajnu disciplinu i vojno-poštansku službu u zoni u kojoj su raspoređene službe. Međutim, prilikom vežbi koje su izvedene poslednjih godina došlo se do zaključka da bi njegove dužnosti u ratu, u pogledu bezbednosti, trebalo utoliko izmeniti što bi se ograničile samo na blisku odbranu jedinica službi; što se tiče njegovih drugih dužnosti trebalo bi da vodi brigu o izvršavanju naređenja komande korpusa, koja je najviši naredbodavac u zoni pozadinskih službi prve linije, i detaljnijih instrukcija komande taktičke grupe kojoj pripada. Komandant jedinica službi smešta se, po pravilu, u povučenu divizijsku logistički centar čiji je i komandant. (Iz materijala se ne vidi odakle se uzimaju komandanti ostalih logističkih centara.)

U pogledu divizijske logističke organizacije još nisu prihvaćena definitivna rešenja za sve službe, ali je već zanimljivo uočiti eliminisanje pukovske logističke funkcije (pukovskih radionica), kao i spajanje parka i pokretne divizijske radionice u jedinstven organ, divizisko RRR odeljenje³⁾. Kako je to odeljenje organizacijski postavljeno vidi se iz priložene tabele. Ukratko, ono ima tri lake radionice istog sastava, jednu srednju koja se može podeliti na sekcije i park koji se takođe može podeliti (laka jezgra i srednje jezgro) i opremljen je u skladu sa realnim mogućnostima za opravke i zamene u okviru divizije u atomskim uslovima. Iz organizacijske strukture se vidi da svakoj radionici odgovara određeno jezgro parka, što je u skladu sa koncepcijom o podeli organa za

³⁾ U italijanskom jeziku sve tri reči: snabdevanje, opravka i prikupljanje počinju slovom »r«. — Prim SeŠ.

ODELJAK ZA SNABDEVANJE, OPRAVKE I
 PRIKUPLJANJE
 poljske pešadiške divizije

snabdevanje i opravke na jednake delove, osposobljene za samostalan funkcionisanje. Na taj način se može izdvojiti ma koja od tri lake radionice i ma koje od tri laka jezgra parka i pridati taktičkoj grupi bez obzira na to od kojih je jedinica ona sastavljena i kakvom je opremom snabdevena. Zajedno sa sličnim jezgrima izvučenim iz ostalih jedinica pozadinskih službi, ovi delovi formiraju diviziski logistički centar. Jedino će diviziski tenkovski bataljon i dalje raspolagati sopstvenom lakom radionicom i neće opterećivati divizisku.

Zadaci diviziskog RRR odeljenja, koje se naziva i odeljenjem RRR za neposrednu podršku borbenih jedinica⁴⁾, bili bi sledeći:

— trebovanje, čuvanje i distribucija rezervnih delova za sve jedinice koje opslužuje;

— ukazivanje pomoći u prikupljanju onesposobljenih sredstava;

— opravka i obnova, ili zamena sredstava koja su u kvaru;

— pružanje pomoći u opravci tehnike na komunikacijama;

— stručna tehnička pomoć;

— tehnička kontrola;

— sakupljanje napuštenog materijala u dodeljenoj zoni;

— evakuacija do nadležnih organa onih tehničkih sredstava za opravku koja ne mogu biti uzeta u rad zbog preopterećenosti odeljenja, kao i evakuacija sakupljenog, napuštenog materijala.

Odeljenje RRR mora biti u mogućnosti da, na trebovanja bilo jedinica ili sopstvene radionice izdaje razne rezervne delove za održavanje tehnike. Zbog toga je neophodno da redovno dopunjuje zalihe. Dopuna se vrši dvojako: trebovanjem od logističkog organa neposredno višeg (trećeg) stepena ili uskladištenjem delova koji su opravljani u sopstvenoj radionici. Naravno, što je potrebno da se neki kritični rezervni delovi, kao i oni koji se brzo troše, izdaju jedinicama neposrednom zamenom neispravnih delova (koji se mogu opraviti) ispravnim, bez ikakve administrativne procedure. Time bi se uštedelo u vremenu i ljudstvu, obezbedilo da u RRR odeljenje stigne sve što se može opraviti, a jedinice bi se oslobodile čuvanja rezervnog kritičnog materijala.

Hitnu zamenu čitavog jednog tehničkog sredstva koje je u kvaru moguće je izvo-

điti smeštanjem izvesnog dela generalne rezerve kod organa za opravke i snabdevanje, odgovornih za logističku aktivnost drugog i trećeg stepena. Time se postiže i rastresitost u rasporedu sredstava generalne rezerve, što smanjuje njevu osetljivost na atomske udare. Međutim, potrebno je naglasiti da način raspolaganja tim sredstvima ostaje i dalje centralizovan, i da se — ukoliko hitnost ne zahteva drukčije — oštećena tehnika opravlja i ponovo vraća jedinici. Prema tome, RRR odeljenje treba da se prvenstveno orijentiše na opravke i vraćanje opravljene tehnike jedinicama na upotrebu. Ono je odgovorno i za ocenu stepena opravki koje treba izvršiti. Ako ono oceni da su nužne opravke drugog stepena, tj. u okviru njegove nadležnosti, pristupa odmah poslu. Ukoliko su u pitanju opravke trećeg stepena, daje iz svojih zaliha jedinici ispravan predmet ili tehniku, a neispravan što je moguće pre šalje ustanovi nadležnoj za opravke trećeg stepena, koja je obavezna da iz svojih rezervi odmah popuni RRR odeljenje, a potom da dopuni i sopstvene. Sličan je postupak i za opravku četvrtog stepena, stiš što se tehnika upućuje neposredno nadležnoj ustanovi, a dopuna se traži od centralnih organa. Posle opravki četvrtog stepena, ispravna tehnika šalje se u skladišta generalne rezerve.

Pošto će zahtevi za prikupljanjem i evakuacijom oštećenog materijala i tehnike često prelaziti mogućnost jedinica, biće potrebno da im odeljenje RRR ukazuje pomoć sredstvima kojima raspolaže. Ta se pomoć organizuje u zoni za koju je odeljenje odgovorno i čije granice određuje komanda korpusa za svoje divizije.

Sem toga, odeljenje RRR efikasno sudeluje i pri opravkama tehnike na komunikacijama. Naime, nije redak slučaj da se neko tehničko sredstvo pokvari na putu, i da sama opravka — mada drugog stepena — ne zahteva mnogo vremena ukoliko se raspolaže rezervnim delovima i stručnom radnom snagom. U tom cilju odeljenje RRR određuje, u određenoj zoni, dežurne parole od dva do tri kvalifikovana radnika, opremljena alatom i rezervnim delovima, koje krstare komunikacijama i ukazuju pomoć gde zatreba.

Stručnu tehničku pomoć ukazuju komandant odeljenja RRR ili njegov zamenik za vreme obilaska jedinica, objašnjavajući kako se čuva i održava tehnika koja ima veze sa službom RRR. Sem toga, komandant odeljenja RRR mora za vreme mira da bar jednom u šest meseci, uz po-

⁴⁾ Neposredno snabdevanje borbenih jedinica odgovara kod Italijana logističkoj aktivnosti drugog stepena. — Prim. SeŠ.

moć stručnog osoblja, izvrši kontrolu tehnike i materijala koji se nalaze na utrošeni kod jedinica, kako bi utvrdio stanje u kome se ta sredstva nalaze. Prema tome, on je prirodan tehnički konsultant načelnika službi taktičke grupe po svim problemima vezanim za službu RRR.

Osnovna načela kojima se odeljenje RRR za neposrednu podršku mora rukovoditi jesu:

a) Ono mora biti stoprocentno pokretljivo, jer pokretljivost utiče na povećanje, odnosno smanjenje granica njegove aktivnosti. Dužnost je komandanta da vodi računa o tim granicama izbegavajući:

— da vrši opravke koje spadaju u nadležnost logističke aktivnosti višeg stepena;

— da se opterećuje nepotrebnim rezervnim delovima i nekorisnom opremom.

b) Opravke moraju biti neprekidan izvor snabdevanja.

c) Najveći naponi odeljenja RRR usmereni su na ukazivanje tehničke pomoći i vršenje opravki kod borbenih jedinica, kako bi se otklonili nedostaci u održavanju i počeci kvarova, i kako bi se izbegla, kasnije, teža opterećenja radionica i odeljenja u celini, što bi moglo da umanji borbeni gotovost jedinica.

d) Efikasnost odeljenja RRR ocenjuje se stanjem i ispravnošću materijala koji je na upotrebi kod jedinica, a ne obimom radova izvršenih u radionici.

Armiski korpus u odnosu na potčinjene taktičke grupe nema izrazitu logističku funkciju, ali vrši nad njima vrlo efikasnu kontrolu pre, za vreme i posle operacije. Međutim, on je angažovan po pitanjima:

— snabdevanja, opravki i evakuacije u odnosu na sopstvene, prištapske korpusne jedinice i službe;

— izvršenja transporta u korist potčinjenih taktičkih grupa i aktivnosti uslovljenih tom službom kao, naprimer, organizovanja transporta i rukovođenja njime.

U praksi to znači da se zapovest Delegacije komande pozadine fronta mora spustiti do divizije, a da je korpus dopunjen posebnom zapovešću kojom rešava pomenute zadatke iz svoje nadležnosti.

U ofanzivnim dejstvima posebno se ističe doprinos korpusa povećanju transportnih mogućnosti potčinjenih taktičkih grupa; on se u zoni pozadinskih službi prve linije — u odnosu na organizaciju, kontrolu i disciplinu kretanja — brine da transport bude neprekidan, elastično organizovan i da se transportna sredstva ekonomično iskorišćavaju.

Uzevši u celini, logistička organizacija u ofanzivnim dejstvima treba da ostvari elastičan raspored, da drži u rezervi potrebne količine materijalnih sredstava i da do detalja predvidi sve što je neophodno za izvršenje brzog logističkog manevra. Pri tome treba obavezno proučiti operativne mogućnosti u dubini neprijateljevog rasporeda, kako bi se istaknutim logističkim centrima obezbedile materijalne borbene potrebe na vozilima, koji bi opet ove potrebe dostavljali taktičkim grupama na zahtev njihovih komandanata. Ako se uporedi, snabdevanje, prikupljanje i opravke i evakuacija — najveća se pažnja u ofanzivi posvećuje snabdevanju, jer se ono smatra jednim od bitnih uslova za održavanje tempa napada.

Izneti konceptija logističke organizacije naročito je podvrgnuta ispitivanju u pogledu njenih mogućnosti i načina praktične primene na brdovitom i planinskom zemljištu. Dobijena iskustva iz održanih vežbi mogla bi se, otprilike, svesti na ovo:

a) Vrednost kriterija iznetih u »Orijentacionom potsetniku o uticaju upotrebe atomskog oružja na logistiku« upravo je naglašena na brdovitom zemljištu.

b) Logistički centri u zoni pozadinskih službi prve linije na brdovitom zemljištu najčešće ne predstavljaju rentabilan atomski cilj. Mnogo su rentabilnija razaranja duž osa za snabdevanje.

c) Ne bi bilo korisno izvoditi promene u dosadašnjoj logističkoj fizionomiji planinske brigade.

d) Neophodno je povećati kapacitet transporta na motornim vozilima u okviru taktičkih grupa. Potrebno bi bilo, takođe, pojačati manevarsku autogrupu planinskog korpusa. Raspolaganje helikopterima — centralizovanim pri korpusu — lakim avionima i raznim specijalnim transportnim sredstvima bitno poboljšava mogućnosti manevra na polju logistike.

e) Potvrđeno je da logističku funkciju puka preuzimaju na sebe bataljon i brigada.

f) Mesto, odnosno raspored elemenata logističkog centra umnogome zavisi od oblika i stvora zemljišta.

g) Zahtevi koje postavlja ABH odbrana, kao i postojanje veoma ugroženih zona, nameću potrebu da se u planinskoj brigadi pojačaju — makar i ograničeno — izvršni organi pojedinih službi.

h) Takvi organi moraju biti deljivi na tri istovetna dela, a ne na dva kao što je to dosada bio slučaj, kako bi se u okviru

planinske brigade mogla oformiti tri logistička centra.

Problemi savremene logistike osvetljeni su u člancima i sa aspekta finansijskih napora potrebnih u cilju obezbeđenja raznovrsnih i mnogobrojnih materijalnih sredstava za vojsku. Da bi se pokazalo koliko su ti naponi ogromni u jednoj savremenoj armiji, izneto je nekoliko primera pojedinačne cene koštanja nekih sredstava. Tako, naprimer, te se cene ovako kreću:

- komandni računar za laku pav artiljeriju iznosi preko 45 miliona lira,
- laki pav top 40/70 mm preko 25 miliona lira,
- haubica 105/14 mm preko 15 miliona lira,
- radiogoniometar preko 20 miliona lira,
- oklopni transporter za pešadiju preko 30 miliona lira,
- kompletna poljska radionica preko 35 miliona lira,
- svaki ispaljeni metak iz bazuke 12 hiljada lira,
- svaka ispaljena granata kalibra 105 mm oko 21 hiljada lira,
- svaka ispaljena granata kalibra 90/50 mm oko 28 hiljada lira.

Kad se dakle, sve što vojska upotrebljava i troši preračuna u novac dolazi se do ogromne sume, što samo dokazuje da su potrebna velika naprezanja i smišljeno planiranje od strane rukovodećih organa da bi se potrebe uskladile sa mogućnostima.

Od ostalih mera iz okvira logistike, treba istaći organizovanje službe počasti palima u ratu čime se popunjuje jedna praznina koja je oduvek postojala u organizaciji italijanske pozačine. Pod njenu nadležnost dolazi:

- identifikacija grobova palih boraca;
- vođenje računa o sahrani poginulih;
- obaveštavanje rodaka o pogibiji i dostavljanje ličnih predmeta palih boraca;
- staranje o registrovanju grobova i održavanju vojničkih groblja.

U skladu sa odlukama NATO-a, pristupilo se i stvaranju jedinstvene i jednoobrazne nomenklature materijala za vojne potrebe. Svaki takav materijal ubuduće će imati jedinstven naziv i opis, kao i jednoobrazan broj iz nomenklature. Takvi podaci dosledno će se voditi kako pri nabavci

tako i pri uskladištenju i snabdevanju. Korisna strana ovih mera sastoji se u jednoobraznoj terminologiji, pojednostavljenju nabavki i obračuna, u vanrednom olakšanju pri svim mogućim postupcima s materijalom od strane ustanova na različitim stepenu komandovanja itd. Zanimljivo je videti kako se vrši jednoobrazna klasifikacija. Svaki će materijal nositi broj od 13 cifara; prve dve označavaju grupu kojoj dotični materijal pripada, treća i četvrta vrstu, peta i šesta nacionalnost, a preostalih šest detaljnije obrađuju njegovo mesto unutar pojedine vrste. Nov sistem označavanja materijala stupio je na snagu 1 jula 1959 godine.

Po pitanju sanitetske službe regulisana je uzajamna sanitetska podrška između kopnene vojske, mornarice i vazduhoplovstva. Tako su rešena pitanja: evakuacije i lečenja ranjenih i bolesnih pripadnika mornarice i vazduhoplovstva, evakuacije morem i vazдушnim putem, kao i snabdevanja mornarice i vazduhoplovstva sanitetskim materijalom.

Evo jednog primera kako se evakuacija vrši vazдушnim putem: na oko 20 km od svake vazduhoplovne baze osposobljene za evakuaciju, sanitetska služba kopnene vojske formira centar za *nehacivanje vazduhom*, u koji iz logističkih centara za razvrstavanje dolaze ranjenici i bolesnici određeni za evakuaciju ovim putem. Tu im se pripremaju dokumenti potrebni za smeštaj u *etapnu bolnicu vazduhoplovstva* koja je — takođe u blizini iste baze — formirana od strane vazduhoplovstva. Etapna bolnica vodi brigu o njihovom ukrcavanju, a one za koje nađe da su nespošobni za evakuaciju vazduhom vraća u centar. Odgovornost za transport podeljena je ovako: do centra i između centra i etapne bolnice vodi brigu kopnena vojska, a od etapne bolnice do ukrcavanja u avion vazduhoplovstvo. Ukoliko ne bi bio potreban odmor kod etapne bolnice, autoambulante kopnene vojske mogu dovoziti ranjenike i bolesnike neposredno do teritorijalnih aviona. Kad avion sleti na aerodrom teritorijalne zone evakuisani se prikupljaju kod etapne bolnice baze, gde se predaju delegatima direkcije teritorijalnog saniteta koji ih otpremaju u odgovarajuće teritorijalne bolnice.

Sanitetska služba je na putu ostvarenja još jednog zadatka: stvaranja sanitetskih zona, koje je preporučeno članom 23 Ženevskih konvencija od 12 avgusta 1949 go-

dine,⁵⁾ u cilju poboljšanja sudbine ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu. Iako se mnogo vremena izgubilo oko usklađivanja stavova raznih zainteresovanih ministarstava, pre nekoliko meseci raspravljena su sva nerešena pitanja i određene su granice 15 sanitetskih zona, od kojih je 12 dodeljeno armiji. Predviđa se rekvizicija sredstava i opreme za funkcionisanje zona, kao i nabavka zaliha lekova, zavojnog i drugog sanitetskog materijala. U celini, sanitetske zone armije sačinjavajuće t. zv. zonu evakuacije četvrtog stepena za ranjenike i bolesnike operativne armije i trupe teritorijalne odbrane. Sem toga, u odnosu na trupe teritorijalne odbrane, bolnice u sanitetskim zonama imaju ulogu sanitetskog organa trećeg stepena.

Italijani smatraju da na polju njihove logistike postoji još jedno značajno ostvarenje — Mešovita organizacija za vanred-

⁵⁾ Pomenuti član Prve ženevske konvencije odnosi se na ljudstvo u oružanim snagama, a isti, tj. 23 član Četvrte ženevske konvencije na civilno stanovništvo. Njima se preporučuje da države još u miru ili odmah po otpočinjanju neprijateljstava odrede na svojoj teritoriji izvesne zone van operativnih i taktičkih pravaca koje se neće upotrebljavati ni u kakve vojne svrhe, već će služiti isključivo za zbrinjavanje ranjenika i bolesnika. Takve zone stiču status neutralnosti tek po zaključenju bilateralnih ugovora između zainteresovanih država. — Prim. SeŠ.

ne opravke⁶⁾ (OMIRE), koja je stvorena posle petogodišnjeg proučavanja njenog mesta, uloge i organizacije, sa ciljem obezbeđenja opravki na vojnim i građanskim logističkim objektima i uređajima koji su od životne važnosti za ratne napore. Organizovana je kod centralnog i perifernih organa Ministarstva javnih radova i odgovorna je za sve opravke koje razne ustanove državne administracije nisu u stanju da izvrše sopstvenim sredstvima. Organizacijom rukovodi Vrhovni savet odbrane, a u zonama u kojima bi vojska morala preuzeti vlast u svoje ruke, njeni lokalni organi prešli bi pod neposredno rukovođenje vojnih vlasti. OMIRE sama određuje hitnost i prioritet radova koje treba izvršiti, pri čemu, ipak, radovi koji su od strane vojnih vlasti označeni kao hitni imaju prvenstvo. Na osnovu toga ona za svaki pojedini slučaj određuje ljude, preduzeća i organizacije za izvođenje građevinskih radova i opravki, kojima potpuno samostalno raspolaže. Organizaciju sačinjavaju jedan centralni koordinirajući organ i više perifernih, koordinirajućih ili izvršnih organa. Posebno se naglašava da OMIRE nema ništa zajedničkog sa civilnom zaštitom, niti sa bilo kakvom sličnom organizacijom unutar armije, već da ulazi u širi okvir civilne odbrane.

⁶⁾ Organizacija povezuje razna ministarstva. — Prim. SeŠ.

SeŠ.

Major HANS VILDBOLC:

MEHANIZOVANA PEŠADIJA¹⁾

Opšti preduslovi pokretnog ratovanja.
— Želja za povećanjem pokretljivosti borbenih jedinica dominira u tendencijama današnjeg razvoja ratovodstva. Sva su nastojanja uglavnom upućena na to da se brzim pokretima pojača udarna snaga u napadu i odbrani. Veliki značaj pokretljivosti uslovljen je, pored ostalog, i proširenjem prostora za borbu usled eventualne upotrebe atomskog oružja, s jedne, i otežanim uslovima za kretanje zbog oja-

čane vatre i dejstva iz vazduha, s druge strane. Mogućnost upotrebe atomskog oružja ne samo što bi proširila prostor za borbu, već bi dovela i do čestih smenjivanja koncentracija dekoncentracijama trupa, a s tim u vezi i do čestih i brzih promena situacije. Prebacivanje trupa u savremenim uslovima otežano je i stalnim i sve snažnijim ojačavanjem dejstva i povećanjem dometa vatrenog oružja, kao i napadima iz vazduha. U nastojanjima za povećanjem pokretljivosti moraju se u prvom redu zadovoljiti tri osnovna preduslova: elastično komandovanje, dalekometna vatrena sredstva i brzi pokreti.

¹⁾ Mechanisierte Infanterie, von Major Hans E. Wildbolz, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, Švajcarska, septembar 1959.

Elastičnost komandovanja, bez obzira na veštinu rukovođenja, postiže se odgovarajućim regulisanjem komandovanja (subordinacije) i organizacijom i radom komandnog aparata. Ovo se može znatno poboljšati pogodnim sistemom veza i ostalom savremenom opremom štaba. Organizacijska struktura i funkcija štabova taktičkih i operativnih jedinica moraju biti prilagođene specifičnostima pokretnih borbenih dejstava (prolaznim akcijama, ispadima i drugim pokretima). Komandovanje se može olakšati preskakanjem izvesnih komandnih stepena, kao što je to, naprimer, ostvareno u *Pentomic* organizaciji američke armije (divizija — taktička grupa — četa). Na ovaj način se doprinosi bržem reagovanju komandovanja na raznovrsne situacije i funkcije štaba. Od velikog je značaja po elastičnost komandovanja organizacijski sastav borbenih jedinica. Poznata je težnja u svim modernim armijama da se velike i teško pokretljive operativne i taktičke jedinice zamene manjim, pogodnim za lako i brzo rukovođenje, koje će u svojoj formaciji imati sva potrebna borbena sredstva u cilju njihove uspešne upotrebe u određenim situacijama i pri rešavanju raznovrsnih zadataka. Povećavanje pokretljivosti operativnih jedinica putem njihove mehanizacije besciljno je ako se pritom, zbog jako povećanog prostora za utovar i parkiranje, njihove veličine i glomaznog komandnog i štabnog aparata, izgube prednosti brzine koja je novim prenosnim sredstvima dobijena. Bila bi neoprostiva greška, prema mišljenju pisca, ako bi se pri težnji za motorizacijom i mehanizacijom vojske vodilo računa samo o prednostima koje se time dobijaju, a ne i ograničenjima koja se time postavljaju pred problem komandovanja.

Veliki značaj za rukovođenje u pokretnoj borbi imaju izviđački organi. Svaki komandni stepen jedne borbene jedinice treba da ima svoj izviđački organ. Borbena snaga izviđanja i izviđačkih organa što je u pokretnoj borbi usko povezano sa susretnim i uvodnim borbama, dobija sve veći značaj ukoliko se proširuje oblast komandovanja. U inostranim vojskama se već uveliko radi na tehničkom razvoju sredstava za izviđanje.

Dalekometna vatrena sredstva predstavljaju naibogodnija i najbrža sredstva za brzo reagovanje komandovanja. S njima komandovanje može da izrazi težište akcije na velikim daljinama i da neprekidno podržava trupe iz dubine, a da ih pritom ne premešta unapred, što bi uslovljavalo sa-

mohodnu artiljeriju. Ukoliko je zemljište teže prolazno ili ukoliko neprijatelj ima prevlast u vazduhu, utoliko je veći domet vatrenih sredstava značajniji. Sa uvođenjem i proširivanjem mehanizacije treba da ide uporedo i povećavanje dometa delakometne artiljerije.

Stepen pokretljivosti taktičkih grupa određuje se njihovom sposobnošću kretanja van komunikacija, odnosno sposobnošću savladivanja teškoća koje ometaju ili onemogućuju pokret. One moraju biti u stanju da za najkraće vreme savladaju manje prepreke, kao što su rečni tokovi, rovovi, nasipi itd., kao i zemljište zatrovano radioaktivnim česticama — da bi mogle pravovremeno dejstvovati protiv neprijatelja koji je provalio kroz atomsku brešu, ili da bi mogle najbrže iskoristiti sopstvene atomske udare. Isprikoš mogućnosti neprijateljskog dejstva iz vazduha, neophodno je da taktičke grupe budu sposobne za kretanje danju i noću. Manevarska sposobnost u uslovima savremenog ratovanja zavisi od zaštite od dejstva iz vazduha, oklopne zaštite i nezavisnosti od konfiguracije zemljišta. U vezi s tim, motorizovane i mehanizovane trupe, osim drugih mera protivavionske zaštite, treba da imaju i sopstvenu protivavionsku odbranu, pokretna samohodna protivavionska oruđa, kao i zaštitu od strane svoje lovačke avijacije.

Osnovni tehnički problem kod organizacije pokretnih borbenih jedinica predstavljaju transportna sredstva. Zaštita od zračenja i dejstva parčadi granata zahteva oklop. Pešadijske jedinice u napadu treba da su zaštićene okloпом koji bi im obezbedio kretanje u istaknutim borbenim regionima, kako u sferi neprijateljske tako i sopstvene artiljerijske vatre. Ovo se može postići samo pomoću transportera zaštićenih sa svih strana okloпом. Prevozna sredstva koja nisu, ili su samo delimično oklopljena, onemogućuju upotrebu pokretnih borbenih jedinica u vatrenoj zoni i povećavaju njihovu povredljivost i izvan bojišta. Prilikom kombinovanih akcija sa tenkovima, kao i radi korišćenja njihove vatrene podrške, pešadiji mogu koristiti samo potpuno oklopljena kola. Bez oklopne zaštite i one pokretljivosti koja karakteriše tenkove, prateće trupe će prerano biti lišene njihove pomoći, a time će se izgubiti stvarne prednosti mehanizovane akcije, naročito brzina i efekt udara.

Čak i laki oklop, koji se primenjuje za zaštitu oklopnih transportera, umanjuje dejstvo nuklearnog zračenja na posadu,

približno, u sledećim procentima: oko 20% od direktnog zračenja (neutronske zrake) i oko 40% od gama zraka; naknadno zračenje umanjuje za oko 75%. Iz toga proizilazi da se trupe zaštićene lakim oklopom mogu četiri puta duže zadržavati u radioaktivno zatrovanom rejonu nego nezaštićene. Upotreba punog oklopa pruža još bolju zaštitu od toplotnog i udarnog dejstva, a efikasno štiti trupe i od požara prilikom upotrebe atomske bombe.

Transportna sredstva kod kojih je pogodnost za kretanje po svakom zemljištu kombinovana sa zaštitom oklopa vodi mehanizaciji. Tehnički razvoj daje preimućstvo oklopnim transporterima sa gusenicama, koji su na putevima obično sporiji od onih sa točkovima, dok će ovi drugi naći primenu kod izviđačkih organa.

Helikopter jako doprinosi povećanju pokretljivosti i daje pokretnom ratovanju — u znaku *osvajanja treće dimenzije*. — nove mogućnosti. Helikopteri počinju da dobijaju onu ulogu koju su u Drugom svetskom ratu imala kopnena vozila. Iz njih se može gađati, kao što je poznato, automatskim oružjem, raketama i vođenim projektilima (naprimer, protivtenkovskim raketama *SS 10* i *SS 11*). Nema sumnje da će se u doglednoj budućnosti naći rešenja još za neka pitanja upotrebe helikoptera (naprimer, prenošenje oruđa). Helikopter, zbog svoje osetljivosti, zasada još ne može da zameni oklopni transporter, ali već i sada može da zameni vozilo koje nije oklopljeno, jer je znatno brži, pokretljiviji i nezavisan od zemljišta. Da li će tehnički napredak uspeti da mu osigura i oklopnu zaštitu, budućnost će pokazati. No, već sada se treba pozabaviti problemom *trodimenzionalne mehanizacije*.

Zasada se inostrani oklopni transporteri sve više usavršavaju za prenos vazдушnim putem i za upotrebu na vodi (amfibijski).

Potreba za mehanizacijom švajcarske vojske. — Danas je neosporno aktuelno povećavanje pokretljivosti švajcarske vojske i reorganizovanje njenih oružanih snaga za pokretno ratovanje. Rezerve združeneog sastava višeg komandovanja, pri sadašnjoj organizacionoj strukturi i opremi, nisu u stanju da se uspešnije suprotstave udaru ili proboju protivničkih mehanizovanih snaga ili formacija ubačenih vazдушnim putem. Potrebno je da se ta zaostalost savlada. Mobilne snage koje će se morati uvoditi u akciju u kritičnim momentima i brzo, a često i iz samog pokreta, moraju ispunjavati sledeće zahteve:

— da su i daleko od puteva sposobne za brzo kretanje i da ih prepreke pritom samo u najmanjoj meri mogu ometati;

— da su sposobne za kretanje na bojištu i pored opasnosti iz vazduha i radioaktivnog zračenja, kao i *pod vatrom* bar onog oružja koje oklop može izdržati;

— da imaju snažnu vatrenu moć i da su zaštićene oklopom i podržane dalekometnim vatrenim oružjem;

— one moraju biti *elastično* vođene i snabdevane snažnim izviđačkim sredstvima velikog dometa.

Ovi se uslovi mogu ostvariti, po mišljenju pisca, samo *širokom mehanizacijom*, koja bi kasnije bila dopunjena snagama prebacivanim pomoću helikoptera, a u atomskom ratu i sopstvenim nuklearnim oružjem. Jedna od mera kojoj treba najhitnije pristupiti jeste stvaranje mehanizovanih združenih taktičkih grupa, od tenkovskih jedinica i pratećih trupa u oklopnim transporterima. Sve dok pešadijske jedinice koje sadejstvuju sa oklopnim snagama (lake jedinice) nemaju oklopnu zaštitu i dok one nisu u stanju da na bojištu prate tenkove, švajcarske oklopne snage se ne mogu uspešno koristiti jer njihova brzina, vatrema i udarna snaga ili nikako ili samo delimično mogu doći do izražaja. Isto tako ni oklopni grenadiri sa svojim zastarelim pratećim kolima, koji su uključeni u jedinice prema njihovom organizacionom stepenu, ne mogu zameniti jurišne trupe u kombinovanim akcijama; oni mogu pružiti tenkovima samo tehničku podršku (raščišćavanje minskih polja itd.) i blisku zaštitu.

Prilikom stvaranja mehanizovanih (pratećih) oklopnih trupa mora se rešiti i pitanje *artiljerijske podrške*. Minobacač 81 mm može uspešno da se upotrebi kao prateće oruđe u borbi najviše na nivou čete, dok je bataljonska taktička grupa upućena na oruđa većeg dometa koja se brzo spremaju za dejstvo i koja se lako kreću. Samohodni teški minobacači su, kako to inostrana iskustva pokazuju, vrlo pogodna »artiljerija« za mehanizovane bataljone. U većim formacijama, naprimer, u mehanizovanoj brigadi, pogodna su velikokalibarska samohodna oruđa dometa 12—15 km ili pokretna raketna oruđa.

Od ostalih važnijih delova združenih mehanizovanih taktičkih grupa treba pomenuti i oklopne pionire. Oni moraju da raspolazu sredstvima za praćenje oklopnih jedinica i moraju ih pomagati pri savlađivanju prepreka, a pre svega pri prelazu preko reka. Deo tenkova i oklopnih transporterata treba da ima buldožerska rala.

Pitanje uvođenja oklopnih transportera.
— Oklopni transporteri su vrlo upotrebljiva oklopna i za svako zemljište pedesna grupa kola, čija je osnovna prednost u tome što pojačavaju borbenu snagu pokretnih jedinica. Imaju sledeće osobine:

- sposobni su za brze pokrete i van komunikacija;
- imaju dobar transportni kapacitet;
- pružaju zaštitu od parčadi zrna kako neprijateljske tako i sopstvene vatre;
- štite od nuklearnog zračenja;
- podesni su kao prenosioци oružja;
- sposobni su da održavaju vezu i za vreme pokreta.

Oklopni transporter za švajcarske prilike treba da zadovoljava ove uslove:

— da je sposoban da prevozi potpuno opremljenu borbenu grupu (12 ljudi, računajući i komandira) i da je podesan za svestranu upotrebu (kao komandna kola, kola za upravu vatrom itd.):

— da ima najmanje jedan mitraljez osposobljen za gađanje zemaljskih i vazdušnih ciljeva, a po mogućnosti i uređaj za zamagljivanje;

— da mu oklop bude takav da sa svih strana pruža zaštitu od parčadi zrna i punih pogodaka malokalibarskih oružja;

— da njegova konstrukcija omogućuje posadi brz ulazak i izlazak;

— da je težine do 10 tona (moć nosivosti skela i mostova);

— da je malih dimenzija (mala površina smanjuje mogućnost njegovog pogađanja, a mala širina omogućuje mu kretanje i po uzanim putevima);

— on mora biti brz, lako pokretljiv, sposoban za kretanje po svakom zemljištu, a uz to treba da bude podesan i za kretanje noću, a po mogućnosti i po vodi;

— ne treba da pravi veliku buku.

Pri izboru modela ne treba se osvrnati ni na standardizaciju švajcarskih oklopnih transportera u cilju ograničenja modela za raznovrsnu primenu, niti na otežane uslove za mirnodopsku obuku usled nedostatka većih vežbališta (težina, širina, buka, zahvati putne mreže itd.).

Na često postavljano pitanje da li oklopne transportere treba smatrati borbenim ili transportnim vozilima, može se dati odgovor da to zavisi od toga šta se pod jednim a šta pod drugim pojmom podrazumeva. Oklopni transporteri se moraju smatrati borbenim vozilima — za razliku od neoklopljenih terenskih vozila — ukoliko su u stanju da se kao oklopne prateće jedinice probijaju kroz kišu parčadi rasprsnutih artiljerijskih zrna i da prate ten-

kove do daljine efikasnog dejstva protivničkih protivoklopnih oruđa, a potom da uz podršku vatre (sa tenkova i od strane artiljerije), prate tenkove sve do objekta napada. Najzad, da po iskrcavanju posade podrže napad uz podršku vatre oruđa sa samih transportera. Međutim, oni nisu borbena vozila kao, naprimer, jako oklopljeni i teško naoružani jurišni tenkovi, sa kojima, ukoliko ne postoji sopstvena vatrena nadmoćnost, ne mogu sadejstvovati u napadu protiv neprijatelja ojačanog tenkovima i na položaju ojačanom poljskom fortifikacijom.

Uporedo sa usvajanjem oklopnih transportera postavlja se pitanje *hitnosti i načina njihovog uključivanja u formacije*. Švajcarski sistem odbrane bavi se temeljnom pripremom svih pešadiskih jedinica za mehanizovanu borbu i za njihovo tesno sadejstvo sa tenkovima. U stalnim (kadrovskim) vojskama za tu svrhu su predviđene *specijalne pešadiske formacije*. Tako, naprimer, oklopna divizija američke vojske ima, ne računajući pomoćna oružja, 4 tenkofska bataljona i 4 bataljona *oklopne pešadije*, od kojih se prema potrebi u borbi formiraju taktičke grupe. Oklopna pešadija, koju prevoze oklopni transporteri, specijalizovana je za sadejstvo sa tenkovima, i ona je u mehanizovanim akcijama nosilac pešadiske borbe. Zbog kratkotrajne obuke i teškoća usled nedostatka vežbališta, švajcarska vojska je, prema mišljenju pisca, upućena na stvaranje specijalnih formacija *Tenkovski bataljoni*, zajedno sa bataljonima oklopne pešadije, moraju se uključiti u mehanizovane taktičke grupe. Najhitniji problem predstavlja preoružavanje ovako predviđenih jedinica, u prvom redu motorizovanih dragona, kao i pridavanje oklopnih transportera ovim jedinicama. U drugi red hitnosti dolazi pridavanje oklopnih transportera pomoćnim jedinicama, naprimer, oklopnim pionirima i komandnim organima (štabovima, odeljenjima za upravu vatrom itd.).

U okviru mera za mehanizaciju spada i pitanje samog *uključivanja oklopnih transportera u organski sastav jedinica*, tako da bi sa njima, kao sastavnim delom jedinice, komandovanje moglo da računa za obuku i borbu. Mora se odbaciti povremeno pridavanje mehanizovanih prevoznih sredstava iz jedne centrale, kao što se to radi, naprimer, u američkoj pešadiskoj diviziji. Ako bi se docnije donela odluka da se prede na širu primenu oklopnih transportera, tada bi se mogle formirati

manje jedinice oklopnih transportera u nemehanizovanim operativnim jedinicama.

Ako se pri ostvarivanju veće pokretljivosti ide postepeno ka mehanizaciji, onda mora postati jasno da put ka mehanizaciji vodi preko motorizacije. Upotreba oklopnih transportera na maršu i u borbi zahteva veliko iskustvo trupe i njenog kadra u kretanju motorizovanih jedinica. Stoga stvaranje formacija oklopne pešadije mora u prvom redu da ide preko preoručavanja i naknadne obuke motorizovanih trupa.

Kao sledeći problem na putu mehanizacije postavlja se pitanje raznih rodova vojske. Jednorodne borbene jedinice pogodne su za obuku, mada stvaraju teškoće pri formiranju taktičkih grupa u borbi jer je njihova jačina ograničena načinom tenkovskih i pešadiskih snaga. Združene jedinice, koje organski već postoje, imaju sva

potrebna borbena sredstva koja po potrebi mogu razviti; one su već uigrane u sadejstvu rodova, ali zahtevaju preciznije instrukcije za obuku i upotrebu. Ovo ne bi smele izgubiti iz vida male vojske, organizovane po miliciskom sistemu.

Pošto se u švajcarskoj vojsci mora obratiti posebna pažnja na obuku i malo iskustvo kadra, to se združavanje različitih rodova u mehanizovane taktičke grupe može vršiti na stepenu bataljona. Bataljoni treba da budu jednorodne jedinice, stim što bi se na borbenu obuku, komandovanje i sadejstvo ojačanih združenih sastava obratila posebna pažnja. Pri novoj organizaciji pokretnih taktičkih grupa treba rešiti da se oklopni grenadiri, koji su zasada podeljeni i organski u sastavu tenkovskih četa, prikupe u specijalne jedinice u bataljonu, sa namenom izvršavanja pionirskih i grenadirskih zadataka.

Major ROBERT JANG:

KOORDINACIJA VATRE I MANEVRA NA NUKLEARNOM BOJIŠTU¹)

Pisac smatra da je u prednuklearno vreme koordinacija vatrene podrške i manevra predstavljala relativno prostiji problem no danas, na nuklearnom bojištu, s obzirom da savremeni komandant mora voditi računa o mnogobrojnim i raznovrsnim dejstvima raspoloživih oruđa podrške i koordinirati ta dejstva pod stalnim uticajem naglih promena situacije.

Iznoseći zamišljenu sliku nuklearnog rata, već dosta poznatu iz inostrane literature, pisac zaključuje da bi za postizanje neophodne elastičnosti i pokretljivosti, kojima se karakterišu dejstva na savremenom bojištu, snage osnovnih borbenih jedinica morale biti male i pokretljive — pešadija, artiljerija, sredstva veze, oklopna sredstva, inženjerija i najneophodnije službe. One bi bile polusamostalne i sposobne za dejstvo na velikim otstojanjima — pod takoreći minimalnim nadzorom i podrškom više jedinice.

Karakteristično je da su ovakva načela i koncepcije već odavno prihvaćeni i da predstavljaju osnovu za izvođenje taktičke nastave u aplikacionim školama i Komandnoj i generalštabnoj školi armije SAD.

Međutim, postojeći sistem *koordinacije* u američkoj vojsci nije u potpunom skladu sa tim načelima i koncepcijama.

Pre svega, dosadašnje zastarele mere za koordinaciju vatre sputavaju inicijativu komandanata i ograničavaju manevar njihovih jedinica. Nagli razvoj tehnike posle Drugog svetskog rata stalno je povećavao i broj kontrolnih mera u oblasti koordinacije vatre i manevra. Usled toga je u okviru nastave, vežbi i manevra uveden niz termina za izvesne određene linije. U cilju njihovog objašnjenja postoje razne definicije koje, s obzirom da još nisu ušle u američku zvaničnu vojnu terminologiju, dovode ponekad i do zabune.

Uvođenjem novih — dopunskih — pojmova iz oblasti kontrole nuklearnog dejstva ukupan broj posebno definisanih linija za koordinaciju vatrene podrške i manevra popeo se na osam. Da bi se mogla pratiti piščeva razmatranja koja ustvari predstavljaju uvod u njegove predloge u cilju uprošćavanja složenog sistema kontrole, potrebno je sve ove dosadašnje *linije* detaljnije izložiti. To su:

Linije koje razgraničavaju zone nadležnosti. Komandanti su odgovorni za vatru i manevar u tako određenim zonama, pod uslovom da *susedne jedinice* ne otvaraju vatru i ne manevruju u njima bez sagla-

¹ Coordination of fire and Maneuver on the nuclear battlefield, by major Robert M. Young, *Military Review*, SAD, jul 1959.

snosti komandanta kome zona pripada, odnosno bez postignute koordinacije. No, s obzirom na sve veću rasturenost i decentralizaciju na bojištu, ove granične linije postaju sve nezgodnije sredstvo kontrole, ali bi se morale primenjivati dok se ne pronađe neki praktičniji način razgraničenja.

Nevatrena linija ili *linija na kojoj se ne otvara vatra*, koja je ustvari postojala i pre pojave nuklearnog oružja, treba da pešadiskom puku, ili nekoj drugoj borbenoj jedinici, omogući izvesnu zonu ispred njegovog položaja, u kojoj može vršiti kontrolu celokupnog dejstva vatre i pokreta — manevra. Cilj je da se u toj zoni postigne sigurnost ljudstva i da se ono zaštiti od dejstva art. vatre više jedinice ili susednih. Sadašnja definicija *nevatrene linije* delimično zadovoljava, mada ona uzima u obzir samo dejstvo konvencionalne art. vatre, a ne i nuklearne, što znači da bi morala da obuhvati još i: trenutno dejstvo eksplozije, toplotno i radijaciono dejstvo, kao i zapreke stvorene rušenjem, požarom, prašinom ili zatrovavanjem.

Linija na kojoj se ne otvara atomska vatra uvedena je zbog pojave nuklearnog oružja i njegovog većeg dometa, kao pokušaj da se ublaže nedostaci nevatrene linije. No i ova linija uzima u obzir samo neposredno dejstvo na ljudstvo i materijal, a ne i uticaj na manevar — stvaranje prepreka između komandanta, odnosno snaga koje izvode manevar i postavljenog cilja na terenu.

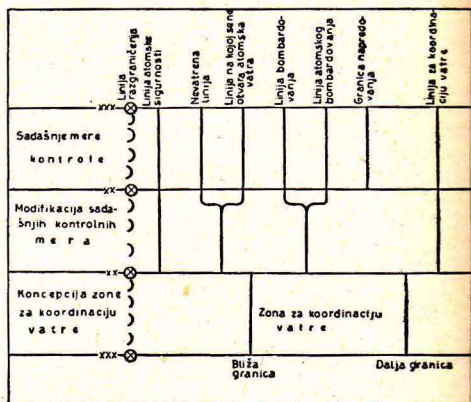
Linije bombardovanja su ustanovljene zato da komandantu jedinice KoV omoguće izvesnu zonu ispred njegovog položaja, u kojoj bi mogao slobodno manevrovati bez koordinacije sa vazduhoplovstvom i bojazni da će ga napasti sopstvena avijacija. One avijaciji takođe omogućuju da izvodi udare ispred tih istih linija — bez koordinacije sa kopnenim snagama. I ove su linije, mada uzimaju u obzir samo dejstvo eksplozivnih bombi, ostale u primeni i posle pojave nuklearnih. Zbog ovih poslednjih uvedena je i *linija atomskog bombardovanja*, koja predstavlja pokušaj zaštite kopnenih snaga od nekoordiniranih udara sopstvenih nuklearnih bombi bačenih iz vazduha. Ona omogućuje slobodu manevra kopnenih snaga s ove strane, kao i slobodu izvođenja avioudara s one strane linije.

Linija atomske sigurnosti je ustanovljena prvenstveno radi stvaranja sigurnosti sopstvenih snaga, a tokom prakse dobila je i ulogu kontrole vatre. Prema ame-

ričkom borbenom pravilu, ni ona ne uzima u obzir uticaj nuklearnog dejstva na manevar, već samo neposredno toplotno, eksplozivno i radijaciono dejstvo.

Linija za koordinaciju vatre uzeta je u cilju razgraničavanja zona između vazdušnodesantnih snaga i snaga glavnine s kojima se one obično spajaju. Ona se primenjuje i od pomoći je i prilikom planiranja vatrenog dejstva kopnenih snaga koje konvergentno dejstvuju. No, ne obuhvata kontrolu ni koordinaciju upotrebe nuklearnog oružja.

Granica napredovanja obuhvata kontrolu vatre, obezbeđujući sigurnost ljudstva, ali ne uzima u obzir dejstva preko jedne određene linije. U primeni ona određuje lokaciju položaja iza kojeg jedinice pri manevrovanju ne treba da zalaze. U cilju zadovoljenja zahteva sigurnosti potrebna je još jedna linija iza *granice napredovanja*, što nameće i specijalan termin. Upotreba ovih raznih kontrolnih li-

nija može se videti na *šemi*, kod levo-krilne divizije.

*

U težnji za reduciranjem broja kontrolnih mera koje su sada u upotrebi, a time i za ukidanjem izvesnih ograničenja nametnutih komandantima jedinica koje manevruju, pisac iznosi neke konkretne predloge u prilog *modificiranja postojećih definicija* i odbacivanja nekih kontrolnih mera. Zadržavajući osnovu postojeće koncepcije, pobornici ovih izmena smatraju da bi se to najbolje postiglo odbacivanjem *linije na kojoj se ne otvara atomska vatra* i *linije atomskog bombardovanja*, i modi-

fikacijom definicija *nevatrene linije*, *linije bombardovanja* i *linije za koordinaciju vatre*, kako bi sve one, u smislu već ranije rečenog, obuhvatile i širu kontrolu dejstva. Nova definicija *nevatrene linije* mogla bi, naprimer, biti ovakva:

... *linija iza koje artiljerijske jedinice mogu dejstvovati vatrom bez prethodnog uklanjanja jedinice koja je liniju uspostavila, ali pod uslovom da se to dejstvo ne prostire s ove strane linije.*

Slično bi bili redefinisani i pojmovi *linija bombardovanja* i *linija za koordinaciju vatre* — tj. da dejstva ne prelaze liniju s ove strane.

Ovakvim postupkom bi ostale i dalje u važnosti: granične linije; nevatrena linija (redefinisana); linija bombardovanja (redefinisana); linija atomske sigurnosti; linija za koordinaciju vatre (redefinisana) i granica napredovanja. Šema pokazuje ovu modifikaciju kod divizije u centru rasporeda. U prilog ovakvog rešenja navode se sledeći razlozi: izaziva minimalne promene; nastavlja težnju ka centralizovanoj kontroli od strane viših jedinica i naizad, nameće minimalna ograničenja u pogledu konvencionalne vatre susednih jedinica, korpusne i armijske artiljerije, unutar divizijske zone.

Međutim, ovoj se koncepciji mogu, po mišljenju pisca, pripisati sledeći nedostaci u pogledu primene na nuklearnom bojištu:

— Iako modificirani pojmovi obuhvataju kontrolu neposrednih dejstava, oni ne omogućuju kontrolu trajnijih dejstava u okviru zone jedinice, naprimer, zatrovavanja, stvaranje kratera, rušenje neposredno iza linije itd.

— »Prednost« centralizovane kontrole od strane viših jedinica nije u skladu sa karakterom taktičkih dejstava na nuklearnom bojištu, u kojima baš prevladuje inicijativa nižih jedinica i minimalna kontrola od strane viših štabova.

— Modifikacija već postojećih definicija može samo dovesti do još veće zabune.

*

Iz ovakve analize pisac zaključuje da bi najbolje rešenje predstavljalo uvođenje pojma *prostorije (zone) za koordinaciju vatre* koja bi uklonila iznete nedostatke i bila prilagođena taktičkim dejstvima na nuklearnom bojištu. Ona bi zahvatala rejon ispred ili oko divizije, stim što bi više i susedne jedinice dejstvovale vatrom i ostalim sredstvima samo u koordinaciji sa jedinicom koja je zonu uspostavila. Ta se

dejstva ne bi prostirala s ove strane bliže granice zone, bez izričitog zahteva ove jedinice, dok bi se s one strane *dalje granice zone* moglo dejstvovati bez traženja koordinacije.

Proces određivanja ove zone za koordinaciju vatre bio bi sledeći: komandant taktičke grupe ili odgovarajuće borbene jedinice odredio bi lokaciju *bliže granice zone* u svom sektoru i dostavio bi je divizijskom centru za koordinaciju vatrene podrške, gde bi bila koordinirana sa takvim granicama drugih divizijskih jedinica; iz ovoga bi proizišla divizijska *bliža granica*. *Dalju granicu* bi odredio pomenuti divizijski centar, na osnovu zadatka divizije, i ona bi bila dostavljena *korpusnom centru za koordinaciju vatrene podrške i centru za taktička dejstva*, gde bi bila koordinirana sa drugim divizijskim zonama na korpusnom frontu. Šema pokazuje ovakvu koncepciju kod desnokriline divizije. Po koordiniranju *daljih granica* divizijskih zona za koordinaciju vatre, korpusni centar bi njenu lokaciju dostavio jedinicama korpusne artiljerije i artiljerije po divizijama, susednim korpusima i *armiskom operativnom centru* ili sličnom organu. Kad god je to moguće, trase bliže i dalje granice trebalo bi da koriste lako uočljive objekte na zemljištu.

Dubinu zone za koordinaciju vatre na neprijateljskoj teritoriji uslovljava zadatak divizije koja je i određuje, a ne domet organskih sredstava za vatrenu podršku. U *odbrani* zona za koordinaciju vatre može biti plića, sa većom centralizacijom kontrole vatre i podrške na nivou korpusa. Bliža granica je na 2.000—4.000 m od prednje ivice borbene zone, a dalja na 8.000—20.000 m. U *napadu*, pak, dubina se može protezati i do 60—80 km u neprijateljsku teritoriju, stim što je i bliža granica pomerena na 4.000—8.000 m. To bi divizijskom komandantu omogućilo da kontroliše ceo manevar i vatrenu podršku i to kako neposredno, tako i trajnije dejstvo između njegovog sadašnjeg položaja i krajnjeg cilja na terenu.

Spajanje desantnih delova i glavnine.

— Zona za koordinaciju vatre primenjivala bi se i u amfibiskim i vazdušnodesantnim operacijama. Njeno korišćenje prilikom spajanja eliminisalo bi raniju *liniju za koordinaciju vatre*, stim što bi desantne snage (na vazdušnom mostobranu) uspostavile ovakvu zonu ispred svog položaja. U toku pomeranja položaja jedinica koje treba da se spoje, pomerala bi se i zona za koordinaciju ispred položaja, stim što bi

po stapanju *daljih granica* jednih i drugih jedinica, dalja granica na mestu spoja bila eliminisana, te bi kontrola i koordinacija vatre unutar kombinovanih zona prešla u kompetenciju komandanta koji bi unapred bio određen za kontrolu vatre po završenom spajanju. Kada se ono izvrši, kombinovane snage bi uspostavile novu zonu za koordinaciju.

Ovakva koncepcija se može primeniti i na svaku samostalnu pokretnu jedinicu na nivou puka ili specijalno formiranu i samostalnu taktičku grupu. Ona dopunjuje i samu organizacionu koncepciju i omogućuje potpuno korišćenje pokretljivosti divizija novog tipa. Prema mišljenju pisca, američka pešadiska divizija je u mogućnosti da organskom opremom i materijalom mehanizuje dve od svojih pet taktičkih grupa, i u tom cilju se može ojačati dovoljnim brojem oklopnih transportera iz operativne armije. Operativna armija, pak, raspolaže dovoljnim brojem aviona za prebacivanje jurišnih delova tih pet taktičkih grupa.

Ovakva pokretljivost pruža komandantu divizije velike mogućnosti za brze intervencije i olakšava mu rukovođenje manevarskim delovima, tako da je u stanju da svoju osnovnu inicijativu izrazi koordinacijom celokupne vatre za podršku, a ne da manevar koordinira sa vatrom susednih ili viših jedinica — kao što je to bio slučaj po dosadašnjoj linearnoj koncepciji.

Određivanje ciljeva. — Mogućnosti koje u ovom smislu ima sadašnja divizija, ekvivalentne su po svom karakteru sa korpusnim, što može dovesti do koncentracije njenih napora unutar odgovarajuće zone za koordinaciju vatre. Korpus će, međutim, koncentrisati napore s one strane *dalje granice* diviziskih zona za koordinaciju vatre. Ovo u neku ruku pretstavlja produženje sadašnje koncepcije; no, u slučaju da jedan od susednih organa divizije ili korpusa odredi neki cilj unutar diviziske zone za koordinaciju vatre, koordinacija sa tom susednom divizijom imala bi se ostvariti pre gađanja na cilj. Centri za upravu vatrom i centri za koordinaciju vatrene podrške divizije i korpusa povezani su međusobno sistemom veza, tako da koordinacija nadole ne bi zahtevala više vremena no

ona koja se vrši pomoću prednjeg osmatrača za neposrednu podršku — u cilju dobijanja vatre velikog dometa na cilj koji je on otkrio, a koji se ne može gađati organskim oruđima njegove jedinice.

Sadašnja američka pravila automatski određuju *liniju bombardovanja* na oko 150 km ispred linije dodira. Ukoliko se ukaže potreba da ta linija bombardovanja bude bliža ili dalja, mogla bi se trasa *dalje granice* zone za koordinaciju vatre prepustiti vazduhoplovstvu i na taj način bi ta granica postala linija bombardovanja.

Rastureni delovi, široki frontovi i decentralizacija komandovanja na nuklearnom bojištu daće kao rezultat jedinice koje operišu bez neprekidnih bokova i forsiraće decentralizaciju vatrene podrške. Sadašnja tendencija povećavanja diviziskih frontova na 20—35, a korpusnih na 60—120 km, zahtevaće decentralizaciju korpusne artiljerije, bilo pridavanjem njenih jedinica divizijama, bilo davanjem korpusnoj artiljeriji takvih zadataka koji će diviziskoj artiljeriji omogućiti da kontroliše svu ili deo vatre korpusne artiljerije. Ovo izgleda još logičnije ako se domet oruđa diviziske artiljerije uporedi sa dometom korpusne artiljerije i konstatuje da samo top 155 mm i *Corporal* (vođena raketa) premašuju domet diviziske artiljerije.

*

U okviru koncepcije *zone za koordinaciju vatre*, divizija bi unutar svoje zone mogla upotrebiti nuklearna oružja bez koordinacije, pod uslovom da dejstvo tog oružja ne prelazi granicu *zone*. Isto važi i za korpus i armiju koji mogu upotrebiti nuklearno oružje s one strane *dalje granice* diviziskih zona za koordinaciju vatre — bez koordinacije sa divizijama. Upotreba nuklearnog oružja u oba slučaja morala bi bezuslovno biti najavljena vazduhoplovstvu.

Na kraju se ističe da je ova koncepcija prosta i elastična, i da se može sa podjednako lakoćom primenjivati prilikom kontrole dejstava jakih eksploziva, kao i dejstava nuklearnih, hemiskih, bioloških i drugih oružja budućnosti.

Lj. H.

KNJIGE...

Jovan Marinković, BARUTI I EKSPLOZIVI (treće, prerađeno i dopunjeno izdanje), izdanje Vojnoizdavačkog zavoda JNA »Vojno delo«, Beograd, 1959, strana 160, cena 250 dinara.

Ovih dana izišla je iz štampe ova knjiga — priručnik, namenjena kadrovima koji treba da poznaju suštinu baruta i eksplozivnih materija, tj. starešinama rodova i službi, kao i starešinama i pitomcima raznih vojnih škola i kurseva.

Pisac se i kod ovog izdanja trudio da izlaganja podese prema nivou čitalaca, imajući na umu da je naširoko izlaganje hemiskih reakcija, kao i opis aparatura i tehnološkog procesa necelishodno, ako se za cilj postavi samo poznavanje suštine materije. Stručnjaci — hemičari kojima je potrebno detaljno poznavanje baruta i eksploziva, njihovo ispitivanje i proizvodnja, mogu da se oslone na specijalne monografije, gde će naći detalje koji ih interesuju.

Rešenjem Državnog sekretara za poslove narodne odbrane knjiga se može koristiti kao priručnik za nastavu u JNA.

Miloš Marolt, TEHNIČKO CRTANJE, izdanje Vojnoizdavačkog zavoda JNA »Vojno delo«, Beograd 1959, stranica 283, cena 900 dinara.

U Armiji se već dugo osećala potreba za izradom i izdavanjem priručnika za tehničko crtanje s praktičnim uputstvima za izradu tehničke dokumentacije uopšte, a posebno u inžinjeriji. Tog odgovornog i dosta složenog posla prihvatio se inžinjeriski potpukovnik Marolt.

Gledan u celini, Priručnik je, s obzirom na to da zadire u sve grane tehničkog crtanja, od interesa za slušaoca i pitomce raznih vojnih škola i kurseva, kao i za oficire i podoficire svih rodova i službi. Veoma korisno može da posluži i slušaocima škola za rezervne oficire, u

građanstvu, rezervnim oficirima i podoficirima, kao i učenicima srednjotehničkih škola svih smerova, pa i slušaocima visokih tehničkih škola i fakulteta.

Autor je izložio materiju na lako razumljiv način, tako da se Priručnikom mogu služiti i početnici. Sva izlaganja su ilustrovana i potkrepljena tehnički dobro izrađenim crtežima.

Državni sekretar za poslove narodne odbrane odobrio je da se knjiga može koristiti za potrebe JNA.

Milan Radenković, KOLUBARSKA BITKA, XVIII knjiga biblioteke »Iz ratne prošlosti naših naroda« VIZ JNA »Vojna delo«, Beograd, 1959, 525 stranica, 11 skica i registar naziva geografsko-topografskih objekata po starim i novim kartama, cena 900 dinara.

Delo je naučnoistoriska studija kako razvoja ove složene i veoma dinamične bitke — u njenoj odbranbenoj i napadnoj fazi, tako i svih materijalnih i psihičko-moralnih faktora koji su, zbog svog presudnog uticaja na tešku i jako promenljivu situaciju, uslovljavali izvanredna naprezanja trupa i veoma smele odluke najvišeg komandovanja. Težište je na iznenadnoj srpskoj protivofanzivi koja se završila probojem neprijateljevog fronta, počesnim tučenjem njegovih jedinica i potpunim izbacivanjem neprijatelja sa teritorije Srbije. Rad obiluje operativno-taktičkim iskustvima, koja su jasno istaknuta u kritičkim analizama pojedinih faza bitke, a posebno u kritičkom osvrtu na celu bitku.

Blažo Žugić, ANEGDOTE, izdanje »Vojne biblioteke — naši pisci« VIZ JNA »Vojno delo«, Beograd, 1959 godine, str. 173, cena 250 dinara.

Knjiga sadrži anegdote iz stranih armija, srpske i crnogorske vojske, bivše

jugoslovenske vojske, a zatim, i to najvećim delom, iz našeg Narodnooslobodilačkog rata i mirnodopskog života Jugoslovenske narodne armije. Autoru bi se moglo prebaciti što se prilikom izbora anegdota više rukovodio željom da čitaoca zabavi, no da, stvarajući paralelu, pokaže koliko je vojnički humor odraz moralno-političkog stanja jedne armije. Ne tvrdimo da se i to u knjizi ne oseća, ali je to osećanje više rezultat stvarnosti u kojoj su anegdote nastale no svesnog htenja autora.

Mada je njome samo »načet« jedan veoma rasprostranjen i svima nama blizak vid naše »usmene« književnosti, knjiga Blaža Žugića pretstavlja, besumnje, značajan sakupljački poduhvat u spasavanju od zaborava nečega što, i pored svoje vezanosti za određeno vreme i ambijent, ne sme da se zaboravi, što je deo nas i što u velikoj meri može da nam pomogne da sagledamo sebe, da otklonimo ono što nam smeta, a razvijemo sve one vrline koje inače krase našeg čoveka. Tako treba i primiti ovu knjigu.

... I ČASOPISI

VOJNI GLASNIK

br. 11/1959

Pukovnik Milivoje Stanković: *Uticaј nekih faktora na ishod borbe.*

Pisac u članku razmatra uticaj iznenađenja, prostora, vremena i psihološkog faktora na pobedu, te na osnovu primera iz NOR-a dokazuje da pobednik ne mora biti onaj ko ima brojnu i tehničku nadmoćnost.

Pukovnik Milan Kirić: *Protivvazdušno-desantno zaprečavanje primenom pp mina.*

U članku se daje originalan predlog o tome kako da se sa malo pp mina uspešno zapreči čitava prostorija koja se priprema za odbranu od vazdušnih desanata.

Major Đorđe Nikitin: *Neposredna zaštita tenkova od avijacije.*

U članku je detaljno obrađen samo jedan element neposredne zaštite tenkova od avijacije: upotreba vatrenih, a naročito formacijskih pav sredstava. Pritom je autor izneo pripreme za gađanje, gađanje ciljeva u vazduhu, određivanje vatrene zadatka i otvaranje vatre.

Pukovnik Dušan Ostojić: *Vatreno dejstvo jedinica s vozila u pokretu.*

Autor iznosi nekoliko načina organizovanja odbrane za vreme prevoženja i zalaže se da vojnici ne napuštaju vozila već da otvaraju vatru s njih koristeći kao naslon stranice vozila i kabinu vozača.

Pored ovih »Vojni glasnik« donosi i sledeće članke:

Majori Miroslav Jovanović i Vukašin Dejanović: *Sasređeno rukovanje vatrom minobacačkog voda pomoću snopara.*

Kapetan Petar Moravčić: *Primena lepeze i nomograma za određivanje koordinata zvukovnih ciljeva.*

Potpukovnik Savo Vujović: *Vođenje operativno-nastavne evidencije u jedinicama PVO.*

Pukovnik Lazar Ilić: *Obuka starešina i vojnika protivoklopnih jedinica.*

Janez Ušan: *Primena formule za određivanje daljina iz tenka.*

Pukovnik Dr Miladin Gilić: *Higijenske mere pre i za vreme kretanja.*

Potpporučnik Momčilo Dejanović: *Radiološka dekontaminacija odeće i opreme.*

Major Radoslav Djerić: *Značaj radioamaterstva u armiji.*

IZ NARODNOOSLOBODILAČKOG RATA

Major Mladen Milić: *Borba za oslobodjenje Kičeva.*

IZ RAZNIH DOMENA

Pukovnik Stjepan Kerečin: *O razvoju i ulozi pešadije.*

IZ INOSTRANIH ARMIIJA

»Zaštita od oružja masovnog uništavanja« (B. Đ.)

»Maskiranje pozadinskih objekata« (B. T.)

»Upotreba mina u savremenim uslovima«

»Infracrveni uređaji umesto radarskih«

Taktičko-tehničke i druge novosti.

VAZDUHOPLOVNI GLASNIK

br. 6/1959

Broj je posvećen desetogodišnjici Više vazduhoplovne vojne akademije.

Uvodnik »Deset godina VVVA« napisao je general-major avijacije Milija Stanišić, u kome daje kraći osvrt na razvojni put i dosadašnji rad Akademije, ističući značaj i ulogu VVVA u osposobljavanju višeg rukovodećeg kadra u ratnom vazduhoplovstvu.

Pukovnik avijacije Đuro Ivanišević u članku »Izučavanje vazduhoplovstva u školama KoV« ističe neophodnost da se opštevojne starešine šire upoznaju sa mogućnostima avijacije.

Pukovnik avijacije Dušan Kovačević u članku »Slušaoci Više vazduhoplovne vojne akademije — značajan faktor u procesu nastave«, podvlači potrebu da slušaoci budu aktivni učesnici u procesu nastave, da daju svoja mišljenja i stavljaju primedbe koristeći iskustvo stečeno u jedinicama.

Pored ovih »Vazduhoplovni glasnik« donosi i sledeće članke:

Potpukovnik avijacije Ilija Sekulić: *O rukovođenju i o razvoju rukovodilačkih sposobnosti kroz školovanje u VVVA.*

Pukovnik avijacije Ante Mirković: *O karakteristikama metoda rada vazduhoplovnih komandi u savremenim uslovima.*

Potpukovnik avijacije Stanislav Babnik: *Korišćenje taktičkih normi i bombarderskog i VG proračuna u pripremi dejstva LBA.*

Potpukovnik avijacije Albin Starc: *O nekim karakteristikama savremene vazdušne borbe.*

Vazd. tehnički pukovnik Ing. Karlo Jelinek: *Tehnička kultura oficira avijacije.*

Pukovnik avijacije Radivoje Lazarević: *Oprava PSS posle bombardovanja.*

MORNARIČKI GLASNIK

br. 6/1959

22 decembra izići će iz štampe jubilarni, 50 broj »Mornaričkog glasnika« koji u 1960 ulazi u desetu godinu svog redovnog izlaza. Tim povodom časopis objavljuje uvodnik admirala Mate Jerkovića u kojem se autor kritički osvrti na sadržaj prvih pedeset brojeva i u

vrlo iscrpnoj analizi iznosi njegova postignuća i nedostatke. U drugom delu daju se smernice redakcionom odboru i uredništvu časopisa za dalji još uspešniji rad.

Pored toga, časopis donosi iscrpan i vrlo koristan napis potpukovnika dr E. Zorna: *Medicinski problemi podmorničke službe.* Članak će biti koristan svim starešinama, a posebno podmorničarima, jer je u njemu skupljena na jednom mestu većina problema koji danas stoje pred ovom službom, s obzirom na nove zahteve koje pred podmornice postavlja nuklearni pogon.

Kapetan fregate N. Safonov u kraćem napisu: *Neke taktičke osobine i namena blizinskih upaljača* razmatra još jedno aktuelno pitanje savremene plov odbrane i načine na koje je ono rešeno u raznim zemljama.

Rez. kap. korvete M. Čavor u napisu: *O nekim karakteristikama pozadine Ratne rečne flotile* ukazuje na zadatke i specifične pozadinske službe rečne flotile u savremenim uslovima rata. Autor razmatra osnovne elemente pozadine RRF, baziranje snaga i sredstava i sisteme i izvore snabdevanja Flotile.

Povodom 15-godišnjice Ratne rečne flotile, kapetan fregate J. Vasiljević donosi istoriski prikaz: *Ratna rečna flotila u Narodnooslobodilačkom ratu.* U članku se iznose borbeno dejstva flotile od njenog formiranja, 1944 godine, do završetka rata.

Još dva aktuelna problema razmatraju u svojim člancima ing. P. Dragojlović i M. Nikolanci. Prvi donosi: *Probleme dokumentacije i razvoj nauke i tehnike, a drugi Podmorsku arheologiju u svijetu i kod nas.*

U odzivima i predlozima, pukovnik Dragić-Gajović raspravlja »O sprovođenju Pravilnika za primenu Uredbe o materijalnom poslovanju« na ratnoj mornarici i vazduhoplovstvu i daje vrlo korisna objašnjenja u vezi s Uredbom.

Kao i obično, časopis na koncu donosi *Vijesti i novosti i iscrpnu Bibliografiju.*

VOJNI ISTORISKI GLASNIK

br. 5/1959

Pešadiski potpukovnik Svetislav Petrović: *Dejstva 1 južnomoravskog parti-zanskog odreda februar-oktobar 1943 god.* Autor na osnovu dokumenata daje opis borbenih dejstava 1 južnomoravskog

odreda od njegovog formiranja 7 februara 1943 do stvaranja 1 južnomoravske brigade 10 oktobra 1943 godine, formiranje udarnih bataljona unutar odreda i stvaranje slobodne teritorije u Toplici i Jablanici. U članku su detaljno iznesene borbe 1 južnomoravskog odreda uletu 1943 godine sa četnicima Draže Mihailovića u Jablanici i na pl. Radan.

Pešadiski potpukovnik Mitar Đurišić: *Oslobođenje Berana (Ivangrada) 5 maja 1944 god.* Posle razbijanja neprijatelja u rejonu Mojkovca jedinice 2 udarnog korpusa NOVJ 26 aprila ponovo su ušle u Andrijevicu, a 29 aprila u Bijelo Polje. Dva bataljona 7 crnogorske omladinske brigade »Budo Tomović« dobile su zadatak da se od Bijelog Polja prebace u rejon Berana i zauzmu ga. Napad koji su ovi bataljoni izveli noću uoči 1 maja, nije uspeo. Do 4 maja u rejon Berana su stigla i druga dva bataljona 7 brigade, kao i tri bataljona Komskog partizanskog odreda. Koncentričnim napadom 7 brigade i Komskog odreda zauzeto je ovo neprijateljsko uporište noću 4/5 maja.

Pešadiski potpukovnik Žarko Atanacović: *Dejstva jedinica NOV i PO u Sremu u leto 1944 god.* Autor na osnovu dokumenata daje opis borbenih dejstava jedinica NOV i PO u Sremu od 14 juna do 1 septembra 1944; preformiranje 1 i 2 sremskog odreda u Fruškogorski, Posavski i Bosutski NOP odred; stvaranje Sremske, Bačko-baranjske i Banatske operativne zone i reorganizacija Komande sremskog područja u Fruškogorsku, Posavsku i Bosutsku komandu područja. U članku su detaljno iznesene borbe 6 i 7 vojvođanske brigade, 1 i 2 sremskog i Majevičkog NOP odreda i Diverzantskog bataljona u periodu neprijateljske ofanzive »Žitni cvet« (»Kornblume«).

Pešadiski potpukovnik Petar Višnjić: *Borba 1 šumadske brigade u Srbiji 1943 godine.* Na osnovu dokumenata opisano je formiranje 1-ve šumadske narodno-oslobodilačke partizanske brigade i njena dejstva protiv okupatora i kvinslinških vojnih formacija u Srbiji 1943 g. Pored toga, obrađen je i dolazak u Šumadiju jednog bataljona 1-og sremskog partizanskog odreda sa grupom vojno-političkih rukovodilaca, koje je uputio Vrhovni štab Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

IZ NAŠE RATNE PROŠLOSTI

Ljubomir Poleksić: *Napad Omerpaše na Crnu Goru 1862 godine.* U ovom članku autor je ukratko obradio tok

borbi koje su vođene uletu 1862 godine između turske i crnogorske narodne vojske.

BIBLIOGRAFIJA

Bibliografija jugoslovenske istoriografije 1951—1955 (članci); Bibliografija strane istoriografije o Drugom svetskom ratu (nastavak).

VOJNO-TEHNIČKI GLASNIK br. 12/1959

Tehnički kapetan Ante Kuzmanić: *Elektronika i nova tehnika.*

U članku se iznose najnovija dostignuća u minijaturizaciji tehnike, uslovi rada elektronike pri raznim temperaturama i način otklanjanja štetnog uticaja nuklearnih zračenja.

Tehnički kapetan ing. Aleksandar Stamatović: *Tendencija razvoja pancirnih zrna.*

U članku se iznosi istorijski razvoj i objašnjava mogućnost usavršavanja pancirnih zrna povećavanjem početne brzine i kalibra kao i poboljšavanjem oblika zrna.

Tehnički poručnik ing. Slobodan Jančević: *Analizator za određivanje položaja PA baterija.*

U članku se obrađuje teoretska osnova, konstrukcija i način korišćenja analizatora (naprave izrađene od celuloida) pomoću koga se određuje najpovoljniji raspored pav baterija.

Inžinjeriski potpukovnik Dobrosav Nikolić: *Osposobljavanje kadrova u maskiranju.*

U članku se daje predlog za stručno školovanje, usavršavanje i osposobljavanje kadrova za maskirnu službu.

Pored ovih, u časopisu su objavljeni i drugi članci:

Tehnički potpukovnik Radimir Stojadinović i diplomirani hemičar Pavle Popović: *Silicijumski ispravljači.*

Ing. Bogoljub Milivojević: *Elementi elektronskih robotskih kola.*

Ing. Milan Milutinović: *Uticaoje kompresionog prostora na sagorevanje goriva u brzohodnom dizel-motoru.*

Tehnički pukovnik Jovan Marinković: *Uništavanje eksploziva i municije.*

Mornaričko-tehnički kapetan Ismet Imamović: *Održavanje i ispitivanje boca sa komprimiranim vazduhom i kiseonikom.*

Major ABHO Marko Kolić: *Detekcija radioaktivnog zračenja.*